

Коломийчук Наталія Михайлівна

к. е. н., доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
ЗУНУ, м. Тернопіль

Баран Вікторія Богданівна

студентка гр. ОО-22, ФФО, ЗУНУ, м. Тернопіль

ВИДАТКИ НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

В умовах військового стану в нашій державі потребують гарантій соціального захисту усі прошарки населення України, особливо пільгові категорії громадян. На сьогоднішній день, коли значна кількість людей поставлена на межу виживання, виникає зростання потреби в ефективному соціальному захисті, викликаному погіршенням добробуту населення. Продовжують залишатись низькими рівень та якість життя. Пошук дієвих методів функціонування системи соціального захисту та ефективних механізмів його реалізації є актуальним практичним завданням в умовах сьогодення. Крім того за останні роки збільшилася майже вдвічі кількість пенсіонерів за віком, безпритульних і нужденних, що вимагає від держави забезпечення соціальних гарантій та організації ефективної соціальної підтримки цих верств. Через розбалансування можливостей задоволення основних соціальних потреб населення поглиблюється соціальне та майнове розшарування.

Відповідно до 46 статті Конституції України, громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними. Відповідно до основного Закону країни, пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом [1].

У вересні 2022 року відбулося засідання Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики. Народні депутати України заслухали доповіді центральних органів виконавчої влади щодо обсягу видатків на соціальну сферу, передбачених у проекті Закону про Державний бюджет України на 2023 рік.

У законопроекті максимально збережені видатки на соціальний захист та підтримку (зокрема, пенсії, субсидії, підтримку внутрішньо переміщених осіб та малозабезпечених), зарплати медичним працівникам та працівникам освіти, стипендії студентам. В 2023 році закладений практично аналогічний обсяг витрат на соціальну сферу, як це було у 2022 році. Однак Кабінет Міністрів планує скоротити витрати на Міністерство соціальної політики році до 405 млрд грн в

порівнянні з 425 млрд грн в поточному році. Скорочення планується за рахунок зменшення дотацій Пенсійному фонду. Згідно з документом, найбільші статті витрат через Міністерство соціальної політики передбачені на соціальний захист дітей та сім'ї – 27,3 млрд грн. На соціальний захист громадян, які потрапили в складні життєві обставини, планується витратити 66,6 млрд грн, на підтримку малозабезпечених сімей 72,9 млрд грн. На фінансування пенсій і покриття дефіциту Пенсійного фонду витратять 232,9 млрд грн (у 2022 році – 252,9 млрд грн). Крім того, в бюджеті не передбачені окремим рядком видатки на субсидії на оплату комунальних послуг [2].

Згідно з проектом держбюджету, загальні витрати у 2023 році складуть 2 трлн 514 млрд грн, що на 4,5% менше, ніж у 2022 році (2 трлн 633 млрд грн).

Також передбачена універсальна соціальна виплата, що дає можливість допомогти кожному українцю, який знаходиться в стані бідності, в той чи інший момент. Цю виплату Міністерство соціальної політики України планує запровадити з квітня 2023 року. Універсальна соціальна допомога, що адресно надаватиметься громадянам, які потрапили у складні життєві обставини внаслідок війни, виступатиме основним засобом подолання бідності та реагування на складні життєві обставини. Запровадження відповідної допомоги дозволить, зокрема, суттєво підвищити пенсії для понад 55% українських пенсіонерів.

Зазначалося, що однією із важливих складових Державного бюджету України на 2023 рік є визначення пріоритетів бюджетного фінансування, спрямованих на забезпечення обороноздатності держави (50% всіх видатків бюджету) та державних соціальних гарантій, соціальної підтримки населення. 35% видатків бюджету передбачені на соціальну сферу.

Тож, навіть в умовах війни вимоги конституційних засад функціонування України як соціальної держави дотримуються.

Варто зазначити, що Міністерство соціальної політики України об'єднало десятки бюджетних програм у соціальній сфері відповідно до цілей Міністерства на 2023 рік. «Це підтримка осіб похилого віку, підтримка людей, які опинилися в складних життєвих обставинах, підтримка малозабезпечених громадян, зокрема, захист від потрапляння в стан бідності, підтримка сімей та дітей, підтримка осіб з інвалідністю. Нова структура бюджетних видатків є прозорою. Соціальні програми структуровано за отримувачами, що дає розуміння, скільки коштів держава витрачає на кожну категорію [3].

Якщо зупинитися на державній політиці щодо соціального захисту дітей та сімей, то важливими напрямками в діяльності Міністерства соціальної політики України на 2023 рік є подолання демографічних викликів; стимулювання громадян до повернення з-за кордону; пошук нових родин для дітей, які втратили батьків у війні; реалізація проекту Є-усиновлення; влаштування дітей у прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу, малі групові будинки з метою деінституціалізації; будівництво та ремонт приміщень для прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу.

Що стосується підтримки малозабезпечених родин, то проект Державного бюджету України на 2023 рік передбачає відповідні видатки, зокрема, на виплату

державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям, а також на житлові субсидії та пільги.

У 2023 році діяльність Міністерства соціальної політики України також буде спрямована на спрощення отримання особами з інвалідністю додаткових допоміжних засобів реабілітації. Сума на це в бюджеті суттєво збільшується. Активно працюється з донорами, щоб максимально забезпечити нашим людям, які втратили кінцівки високотехнологічні якісні протези та ортези та інші допоміжні засоби реабілітації.

Завдяки передбаченим бюджетним видаткам продовжиться впровадження Єдиної інформаційної системи соціальної сфери. Це необхідно для максимального переведення процесу взаємодії громадян з державою щодо питань надання соціальних допомог та соціальних послуг в електронну форму, що, зокрема, спростить процеси адміністрування соціального захисту та прискорить призначення допомог.

Щодо соціального захисту осіб, які потрапили у складні життєві обставини, то планується розвиток та розширення надання соціальних послуг для цієї категорії громадян, зокрема, в частині супроводу у виведенні цієї категорії громадян на ринок праці.

Проект Державного бюджету України на 2023 рік серед іншого передбачає видатки на нову програму «Виплата одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) або інвалідності деяких категорій осіб відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту».

Планується в повному обсязі також соціальна підтримка ветеранів війни у 2023 році. Зазначені державні кошти дозволять в наступному році забезпечити 2843 родини квартирами (безпосередньо з категорії учасники бойових дій, осіб з інвалідністю 1-2 групи і членів родин загиблих Захисників та Захисниць України). Також передбачені кошти для початок будівництва Національного меморіального військового кладовища.

Зважаючи на наслідки вторгнення росії на територію України, ринок праці в 2023 році буде відновлюватися повільно. Тому багато нашої політики буде побудовано на тому, щоб створити якомога кращі умови для бізнесу щодо збереження та створення нових робочих місць, а також стимулювання населення до самостійної економічної активності та сприяння продуктивній зайнятості населення [3].

Водночас варто зазначити, що в умовах широкомасштабної військової агресії росії проти України та окупації агресором промислових регіонів, відбулося скорочення економічної активності на ринку праці, тому у зв'язку зі зменшенням надходжень до Державного бюджету України гарантувати виконання норм Конституції України нашій державі допомагає та допомагатиме численна кількість міжнародних партнерів та донорів, які стоять пліч-о-пліч з нашою країною в складний період. Прогнозується надходження від міжнародних партнерів. Активно ведуться відповідні перемовини. Обговорюються прямі трансферти відповідних допомог в наш бюджет для покриття соціальних видатків, відповідно до чинного законодавства.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Витрати на Мінсоцполітику скоротять. *Дебет-Кредит*. URL: <https://news.dtki.ua/society/community/78705-vitrati-na-minsocpolitiki-u-2023-roci-skorotyat>
3. Офіційний веб портал Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/228440.html>